

N:o 143.

Af Herr C. J. Petersson i Eksebo: Om ändring i 17 § Riksdagsordningen.

Vid valen af riksdagsmän i Andra Kammaren har det visat sig, att röstsplittning förekommit i en utsträckning, som måste förefalla ganska betänkelig för den, som anser att valen böra gifva ett så vidt möjligt troget uttryck af valmännens vilja. Denna splittring förekommer oftast vid omedelbara val på landet och i de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, och finner der sin förklaring i svårigheten för valmännen att på förhand samråda och komma öfverens om hvem de skola rösta på. Dock inträffar splittring äfven ibland vid val, som förrättas medelbart genom elektoror eller omedelbart för en enda kommun.

I hvilken utsträckning denna röstsplittning förekommer, visas på följande sätt efter Statistiska centralbyråns redogörelser för riksdagsmannavalen. Antalet valde riksdagsmän, som inom hvar sina valkretsar erhållit mindre än hälften (50 ⁰/₀) af de afgifna rösterna, utgjorde:

I städerna (vid omedelbara val)	På landet (vid omedelbara val)	På landet (vid medelbara val)
1881 10 af 64.	30 af 78	9 af 64.
1878 5 af 61.	36 af 73.	11 af 67.
1875 6 af 59.	32 af 67.	9 af 71.
1872 8 af 54.	26 af 60.	15 af 78.

Särskildt vid de omedelbara valen på landet har alltså nära halfva antalet af de vid olika tillfällen valde fått mindre än hälften af de afgifna rösterna. För 1884 års val saknas ännu uppgifter i bearbetadt och ordnad skick, men af hvad som under valtiden genom pressen kom till allmän kännedom vill det snarare synas, som splittringen ökats än minskats i jämförelse med föregående år.

Men då den valde icke fått minst halfva röstetalet, är det rätteligen icke flertalet, utan mindretalet bland valmännen, som tillsatt honom. Detta kan ej gerna vara enligt med lagstiftarens mening. Saken förbättras icke derigenom att, såsom det nu är stäldt, lätteligen kan inträffa, att en enda eller ett par kommuner genom enighet vid valet kunna bestämma dess utgång i rak strid med hela den öfriga valkretsens önskan. Sådant har hänt i åtskilliga fall och varit nära att hända i ännu flera.

Till stor del skulle väl detta missförhållande försvinna, om valmännen vore i tillfälle att före valet göra klart för sig, mellan hvilka de hade att välja. Men den s. k. kandidaturen har i vårt land hvarken blifvit införd genom lag eller vunnit stöd af häfd. Händelsernas förlopp har gifvit Riksdagsordningens författare rätt i det antagandet, att kandidaturen icke stämmer rätt väl öfverens med det svenska folklynnet; och ej heller har han orätt deri, att »rigtigheten af sjelfva dess grund kan ock med fog ifrågasättas; ty det är andras förtroende och ej sjelfförtroendet, som är representantkallets rätta ursprung».

Men i sådant fall lär det, i fall man ej vill åtnöjas med det närvarande förhållandet, icke återstå någon annan utväg, än att valmännen få underkasta sig besväret af en ny omröstning, då de ej lyckats blifva eniga första gången. För val af landstingsmän gäller redan en dylik föreskrift. Då ingen eller ej tillräckligt antal vid första omröstningen fått mer än halfva röstetalet, sker ny omröstning mellan dem, som erhållit de flesta rösterna, till dubbla antalet af dem som skola väljas. Om till exempel tre skola väljas, och blott en uppnår mer än halfva röstetalet, är han vald; men för att besätta de två andra platserna hålles ny omröstning mellan de fyra, som äro närmast i röstetal. Vid val af riksdagsmän skulle förhållandet i de flesta fall ställa sig enklare, enär der oftast blott en person skall väljas, och andra omröstningen således endast behöfver afse två personer.

Orsaken, hvarför vid andra omröstningen endast får röstas mellan dubbla antalet af dem, som skola väljas, är den, att intet annat sätt finnes, enligt hvilket absolut röstöfverivgt med säkerhet kan uppnås. Lemnas äfven vid andra omröstningen valet fritt, kan lätt hända, att splittringen ej blifver mindre än första gången. Så är ofta fallet i Frankrike, der vid omval till deputerade kammaren tillgår på detta sätt, hvaremot omval till tyska riksdagen alltid måste ske mellan de två, som första gången fått de flesta rösterna.

Vid riksdagsmannaval är det omedelbara valsättet att föredraga, hvarhelst det utan olägenhet kan tillämpas. Det försvårar i hög grad obehöriga sidoinflytelser på valmännen och håller deras intresse långt

mera vaket och lifligt, än då valet sker genom elektor. Det största inkastet mot dess bruk ligger just i faran för splittring. Men genom de här föreslagna omvalen skulle denna fara vara undanröjd, och då ett bättre valsätt bör införas, hvarhelst det utan skada kan tillämpas, synes mig det omedelbara valsättet allestädes böra påbjudas vid andra omröstningen, äfven der den första skett genom elektor. När alltså första omröstningen blifvit till sin utgång känd, och valet ej är afslutadt dermed att tillräckligt röstetal blifvit uppnådt, skall således valförrättande magistrat eller domhufvande utlysa ny omröstning med uppgift på dem, som de röstande nu hafva att välja emellan, hvarefter rösterna aflemnas inför vederbörande magistrater eller ordförande i kommunalstämmor, på sätt i § 16 Riksdagsordningen är stadgadt, och torde för tids vinnande sådant omval böra utsättas så snart som möjligt efter det första valet.

Alltså föreslår jag,

att Riksdagen ville för sin del besluta ungefärligen följande ändrade lydelse af 17 § Riksdagsordningen: Vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som dervid erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna, vare lagligen vald. Har ingen eller ej tillräckligt många uppnått detta röstetal, låte valförrättaren ofördröjligen verkställa ny omröstning till utväljande af det antal, som återstår. Denna omröstning sker mellan dem, som första gången erhållit flesta rösterna, till dubbla antalet af dem, som skola väljas; och skall kallelse till sådant omval åtföljas af uppgift å dem, som dervid komma under omröstning. Vid sådan omröstning skall alltid det omedelbara valsättet användas; och vare den eller de valde, som då de flesta rösterna erhållit. Mellan lika röstetal skilje lotten. Vid dessa val — — — — — tillkommer.

Om remiss till Konstitutions-Utskottet anhålles.

Stockholm den 11 Februari 1885.

C. J. Petersson
från Kalmar län.
